

Historian eriytyvä osio

Avattu osio täytyy suorittaa kerralla loppuun eikä osioon voi palata enää myöhemmin.

Kun osiokohtainen aika tulee täyteen, osio sulkeutuu. Jos osio jää sinulta kesken, viimeisin tilanne tallentuu vastaukseksi.

Etsi-toiminnon käyttäminen valintakokeessa on sallittua (esimerkiksi näppäinyhdistelmällä Ctrl+F tai Cmd+F). Etsi-toiminto ei välttämättä löydä kaikkea tekstiä, esimerkiksi kuvissa olevaa tekstiä.

Osio koostuu tehtävästä C1.

Tehtävä perustuu kokeessa annettuihin tietoihin ja aineistoihin.

Aineistotiedostot ovat pdf-tiedostoja, jotka saa avata millä tahansa pdf-lukuohjelmalla. Avatun koeaineiston saa vetää erilliseen ikkunaan tehtävien rinnalle.

Tallenna esseetehtävien vastaus itse "Tallenna vastaus" -painikkeella. Lisäksi esseevastaus tallentuu ajastetusti noin puolen minuutin välein sekä osiosta poistumisen yhteydessä.

C1

Vastaa tiiviisti ja käyttäen hyväksesi sekä materiaaleja että muuten hankkimaasi tietoa. Vastauksen maksimipituus on 5000 merkkiä välilyönteineen. Osioista voit saada 20 pistettä.

Millaista viestiä Kalannin kirkon seinälle maalatulla kuvalla ja Pyhän Henrikin legendan tekstiotteella on haluttu alun perin välittää? Vertaile tätä nykykäsitykseen materiaalien käsittelemistä asioista ja tapahtumien historiallisuudesta.

Tehtävä C1 perustuu kokeessa jaettavaan aineistoon. Tehtävässä C1 tarvittava aineisto avautuu alla olevasta linkistä:

Materiaali historian eriytyvän osion tehtävää varten (aineisto poistettu tekijänoikeussyistä)

Arviointiperiaatteet

Vastauksen arvioimisessa kiinnitetään huomiota asiantiedon hallinnan lisäksi kykyyn asettaa ilmiöitä ajallisiin ja alueellisiin yhteyksiinsä, kykyyn hahmottaa kokonaisuuksia ja erottaa olennainen epäolennaisesta. Lisäksi arviointikriteerinä on asioiden selkeä ja johdonmukainen esittäminen.

Kysymys jakautuu kolmeen osaan, joiden painoarvo suhteessa toisiinsa on 1:1:2. Tässä Kalannin kirkon seinämaalauksen viestin analyysin painoarvo on (1); Pyhän Henrikin legendan viestin painoarvo samoin (1); Näiden viestien vertailu nykykäsitykseen materiaalien käsittelemistä asioista ja tapahtumien historiallisuudesta painoarvo on (2).

Tehtävän kokonaispistemäärä on 20. Alla olevassa arviointiperiaatteiden kuvauksessa

- **tydyttävällä** vastauksella tarkoitetaan 5–8 pisteen suoritusta
- **hyvällä** vastauksella tarkoitetaan 9–12 pisteen suoritusta
- **kiitettävällä** vastauksella tarkoitetaan 13–16 pisteen suoritusta
- **erinomaisella** vastauksella tarkoitetaan 17–20 pisteen suoritusta

Tydyttävä vastaus analysoi tekstin ja kuvan yksityiskohtia loogisesti ja ilman ylitulkintoja: Legenda viestii Erikin omaa kristillisyyttä, hyvää hallintoa sekä Ruotsin valtakunnan yhtenäisyyttä Erikin alaisuudessa, sekä yhteistyötä katolisen kirkon kanssa. Kuva korostaa kristinuskon saapumista pakanamaahan lännestä. Laivan matkustajista kahdella on pyhimyskehä, mukana on hahmoja, joilla on mukanaan aseita. Oikean reunan maa, jonne laiva saapuu, on tulkittava Suomeksi, ja sitä hallitsee hahmo, joka symboloi pakanuutta ja pahuutta. Vastaus hahmottaa aineistojen liittyvän keskiaikaisiin ristiretkiin nyky-Suomen alueelle. Vastaus tuo esille aineistojen liittymisen sekä Suomen alueen kristillistymiseen että Suomen alueen liittämiseen Ruotsin valtakuntaan. Vastaus pitäytyy tehtäväksiannossa.

Hyvä vastaus, edellisten lisäksi, hahmottaa aineiston kolme ajallista kerrosta: 1) Itse mahdollinen retki 2) tätä retkeä noin 100 vuotta myöhempi legenda sekä 3) legendaa noin 200 vuotta nuorempi kuva. Vastaus toteaa kristillistymisprosessiin olleen todellisuudessa hidas, ja sen, että tietoja ristiretkistä ylipäätään on kovin vähän. 1. ristiretki tuodaan esille kiistanalaisena tai epähistoriallisena tapahtumana, ja aineistoja pystytään vertaamaan tähän käsitykseen. Vastaus huomioi Henrikin aseman sivuhahmona ymmärtäen, että Erik on keskeisin toimija. Samalla tuodaan esille joitain konkreettisia kontekstoivia seikkoja (kuten kilpailu Novgorodin kanssa ja

kaupalliset sekä valtopoliittiset motiivit ristiretkien takana), jotka sidotaan syntymäaikaansa – miksi asiat esitetään kuten ne esitetään: niin legendalla kuin myöhemmin syntyneellä maalauksella perusteltiin sekä Ruotsin kruunun vallan että katolisen kirkon vaikutuspiirin levittämisen oikeutusta. Teksti on ymmärrettävää asiaproosaa.

Kiitettävässä vastauksessa, edellisten lisäksi, aineistot ja niiden yksityiskohdat on analysoitu kauttaaltaan kriittisesti, suhteessa sekä 1150-luvun tapahtumiin että aineistojen kulttuurisiin ja poliittisiin viesteihin sekä 1200- että 1400-luvulla. Vastaaja tuo esille ymmärtäneensä, että ensimmäinen aineisto kuvastaa erityisesti valtopoliitikkaa, toinen aineisto taas kasvatuksellista näkökulmaa ja kirkollista paikalliskulttuuria. Lisäksi tuodaan esille, että sekä kristillistämisen prosessi että Ruotsin valtakunnan yhtenäistämisen- ja laajentumisprosessi kestivät pitkiä ajanjaksoja aina 1000-luvulta 1400-luvulle, eivätkä ne olleet seurausta yksittäisistä sota- tai ristiretkistä. Sekä kristillistymisen että alueen liittäminen Ruotsin valtakunnan vaikutuspiiriin oli alkanut jo ennen ristiretkiä, ja ne jatkuivat pitkään sen jälkeen. Vastauksessa tuodaan esille myös käsitteisiin liittyviä piirteitä (esim. huomautetaan, ettei 'Suomi' tarkoittanut ristiretkijällä tai niistä kerrottaessa suinkaan nykyistä Suomea, vaan paljon suppeampaa aluetta, tai kommentoidaan ettei keskiajalla kyse ole ollut nationalismista). Vastaus on loogisesti rakentunut ja kielenkäyttö selkeää.

Erinomaisessa suorituksessa, edellisten kohtien syventämisen lisäksi, vastaus tuo esiin yleisen historiallisten tulkintojen (myös historiantutkimuksen) aikasidonnaisuuden sekä historiakulttuurin, sitoen tarkasteltavana olevan ilmiön, siis 1. ristiretken käsittelyn keskiaikaisissa lähteissä ja myöhemmissä tulkinnoissa, vaihtuviin tiedonintresseihin, sekä eliittien toimintaan. Erinomaisessa vastauksessa kaikkiin kysymyksen osa-alueisiin on vastattu loogisesti ja kattavasti (ks. alla yksi mahdollinen 20 pisteen vastaus), samoin materiaalit ja niiden analyysi on asetettu täsmällisiin historiallisiin kontakteihinsa eikä vastaus ole takertunut epäolennaisiin yksityiskohtiin. Vastaus on jäsennelty johdonmukaisesti ja kieliasu on moitteeton.

Esimerkki mallivastauksesta

Esseeseen ei voi laatia yksiselitteistä mallivastausta, mutta tässä yksi mahdollinen 20 pisteen vastaus (n. 3400 merkkiä):

P. Henrikin legenda on osa 1200-luvun lopun kristillistä kulttuuria, jossa P. Henrikistä muovattiin paikallista marttyyripyhimystä, sekä valtiollista yhtenäistämispoliitikkaa, jossa P. Erikistä tehtiin yhtenäisen Ruotsin valtakunnan (johon Varsinais-Suomen alue kuului) isä. Teksti on kirjoitettu

1280-luvulla tilanteessa, jossa Ruotsi yhtenäisenä kuningaskuntana oli syntymässä ja Suomen alueita oltiin liittämässä kiinteämmin tähän valtakuntaan. Viesti, jota teksti välittää, korostaa Erikin merkitystä: hänen hurskauttaan, hyvää hallintoa sekä valtakunnan yhtenäisyyttä, sekä yhteistyötä katolisen kirkon kanssa. Tähän liittyy ajatus Suomen kääntymisestä kristinuskoon sekä liittamisestä Ruotsin valtakuntaan. Katkelmassa Henrik on sivuhahmo korostamassa Erikin toimintaa. Kyseessä on sama P. Henrik, josta Lalli teki legendan mukaan marttyyrin ja josta tuli Suomen suojeluspyhimys. Teksti on kirjoitettu latinaa ymmärtävälle, lukutaitoiselle eliitille.

Kalannin kirkossa säilynyt kuva edustaa eri maailmaa kuin 1280-luvun legenda: Ruotsin valta Suomen alueella on vakiintunut, samoin katolisen kirkon organisaatio. Siinä, missä legendan teksti oli suunnattu eliitille, seinämaalaus on suunnattu paikalliselle seurakunnalle. Viesti, jota kuva välittää, on kasvatuksellinen, ja se korostaa kristinuskon saapumista pakanamaahan lännestä. Laivassa saapuu miekkakätinen hienosti puettu mies, jolla on pyhimyskehä päänsä ympärillä, sekä toisen, yksinkertaisemmin puettun pyhimyskehällä varustetun hahmon – todennäköisesti P. Erik ja P. Henrik. Laivassa on myös sotilaita (aseet näkyvissä). Maa, jonne laiva saapuu, on tulkittava Suomeksi, ja sitä hallitsee pahoishahmo, joka symboloi maan pakanuutta ja pahuutta. Kyseessä on kuvallinen esitys samasta aiheesta, jota tekstiote kuvaa. Maalaus korostaa katolisen kirkon hyvää vaikutusta Suomessa, ja Ruotsin valtakunnan osuutta kirkon julistaman autuuden saavuttamisessa.

Historiallisesti ajatellen kuvausten kohteena on ns. ensimmäinen ristiretki, joka perinteisesti on ajoitettu 1150-luvulle, ja kohdistui nykyisen Varsinais-Suomen alueelle. Tapahtumasta ei ole aikalaislähteitä. Sekä tekstikappale että kuva ovat Suomen alueen kristillistämistä ja Ruotsin valtakuntaan liittämistä kuvaavia ja selittäviä tulkintoja, joihin on suhtauduttava kriittisesti oman aikansa näkökulmia kuvaavina lähteinä ja tietyn historiapolitiikan tuotteina. Nykytutkimus on usein kiistänyt 1. ristiretken historiallisuuden, ja materiaalit antavat asioista historiallisesti katsottuna harhaanjohtavan kuvan. Suomen alueiden liittäminen Ruotsin valtakuntaan oli pitkä ja hidas prosessi, ei seurausta yksittäisistä sota- tai ristiretkistä. Suomen alueiden liittäminen lännen katoliseen kirkkoon ei ollut seurausta yksittäisistä retkistä, vaan jatkumo, joka alkoi viimeistään jo 1000-luvulla selvästi ennen mahdollista 1. ristiretkeä ja joka jatkui satoja vuosia. Suomen alue ei siis ollut esitetyillä tavalla 'pakanamaa'. Keskeisinä kristillisten vaikutteiden lähteinä olivat pikemminkin kauppayhteydet kuin sotaisat retket. Samoihin aikoihin Suomeen alkoi ulottua myös ortodoksisen kirkon ja Novgorodin vaikutus idästä. Tämä aiheutti kilpailua alueen hallinnasta, ja

tarvetta legitimoida Ruotsin kruunun valtaa sekä kirkollista liittymistä länteen. Samaan aikaan myös eri suvut kamppailivat Ruotsin kuninkuudesta, ja Erikin muisto oli tässä yksi pelinappuloista.

Tarkentavia huomautuksia arvioinnista

Eri arvosanojen periaatteiden kuvausta luettaessa on huomioitava kysymyksen eri osa-alueiden painoarvot (1:1:2). Esim. ilman aineiston vertailua nykykäsitykseen materiaalien käsittelemistä asioista ja tapahtumien historiallisuudesta, maksimi on vain 10 pistettä.

Materiaalien lukeminen 1. ristiretken historiallisina kuvauksina ei ole oikein – tekstien lukeminen ja analysointi todellisina kuvauksina ruotsalaisten ristiretkeläisten toiminnasta ei siis tuo pisteitä. Näin ollen myöskään tapahtuminen eettinen arviointi näihin materiaaleihin pohjautuen, ilman niiden historiallisuuden arviointia, ei voi tuoda pisteitä.

Vastauksen laajentaminen Henrikin myöhemmän toiminnan (tai kuoleman) pohtimiseen ei tuo lisäpisteitä, ellei tätä liitetä lähdekriittisesti materiaalien laatimisprosesseihin ja välitettävään viestiin.

Vastauksessa on ymmärrettävä, ettei legendakaan ole aikalaislähde ko. sotaretkelle. Tähän itse tekstissä on selkeä viite, kun se kuvaa tapahtumia 'siihen aikaan', ts. menneisyydessä.

Teksti kuvaa nimenomaan Erikin (ei Henrikin) toimintaa, joka kuvataan retken alkuunpanijana, kirkonrakentajana, kastattajana, ja lopulta palaamassa Ruotsiin.

Rotuteoriat tai imperialismi eivät liity Ruotsin kruunun tai katolisen kirkon toimintaan keskiajalla.

1470-luvulla yhteydet nyky-Suomen ja Ruotsin alueiden välillä olivat jo niin vakiintuneet, että paholaishahmon tulkitseminen edustamaan maalausaikinsa suomalaisten paholaismaisuutta tai hirviömyömyyttä on yksiselitteisesti virhe (etenkin kun maalaus sijaitsee Kalannissa – ei toki edellytetty vastaajan tietävän, että Kalanti on Suomessa).

Kysymys oli haastava, ja etenkin jos olet saanut tästä 9 pistettä tai enemmän, voit onnitella itseäsi riippumatta siitä, saitko haluamasi opiskelupaikan: olet tehnyt hyvää työtä.

Kiitos kiinnostuksestasi, ja hyvää kesää!